हृदयंहृदयस्थायाबुद्धेःप्रवर्त्तकः पर्वणाएकदेशेनअंगुष्ठमात्रकः बुद्ध्युपाधिवशादंगुष्ठपर्वमात्रइत्यर्थः अंगुष्ठमात्रःपुरुषोंऽतरात्मेत्यादिश्रुतेः विश्वंमहदंतं ॥ १५ ॥ महात्मनोपिनाशेसर्वंब्रह्मसमभवत्आविर्भवति क्षयोऽपचयोव्ययोनाशोव्रणःपरिणामस्तैःरहितं अनघंमायादोषास्पर्शिनं ॥ १६ ॥ इमंचप्रलयंयोगिनोनित्यमनुभवंतीत्यहरहरनुष्ठेयइत्याशयेनाहाध्यात्ममिति अयंभावः अथातोविभूतयोस्यपुरुषस्यवाचास्रष्टौपृथिवीचाग्निश्चेत्यादिश्रुत्याऽध्यात्मिकवाचःसकाशादाधिभौतिकानांपृथिव्यादीनामाधिदैविकानामग्न्यादीनांचोत्पत्तिःश्रुताअतोवाचोनिग्रहेतत्कार्ययोःपृथिव्यग्न्योरपिप्रलयोभवतीतिसर्वकारणलयात्सर्वलयेसतिकेवलोऽद्वैतोवशिष्यते ननुवागादेर्लयेपिव्यवहारानुच्छेदादग्न्यादिलयोनयुज्यतइतिचेत्भ्रांतोसि येऽग्न्यादीन्पश्यंतितेषांवागादयोलीनाःसंतियस्यतुवागादयोलीनानासौवन्ह्यादीन्पश्य

हृदयंसर्वभूतानांपर्वणांगुष्ठमात्रकः॥ अथग्रसत्यनंतोहिमहात्माविश्वमीश्वरः॥ १५॥ ततःसमभवत्सर्वमक्षयाव्ययमव्रणं॥ भूतभव्यभविष्याणांस्रष्टारमनघंतथा॥ १६॥ एषोप्ययस्तेराजेंद्रयथावत्समुदाहृतः॥ अध्यात्ममधिभूतंचअधिदैवंचश्रूयतां ॥ १७॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति०मोक्ष०याज्ञवल्क्यजनकसंवादेद्वादशाधिकत्रिशततमोऽध्यायः॥ ३१२॥ ॥ ॥ याज्ञवल्क्यउवाच पादावध्यात्ममित्याहुर्ब्राह्मणास्तत्त्वदर्शिनः॥ गंतव्यमधिभूतंचविष्णुस्तत्राधिदैवतं॥ १॥ पायुरध्यात्ममित्याहुर्यथातत्त्वार्थदर्शिनः॥ विसर्गमधिभूतंचमित्रस्तत्राधिदैवतं ॥ २॥ उपस्थोध्यात्ममित्याहुर्यथायोगप्रदर्शिनः॥ अधिभूतंतथानंदोदैवतंचप्रजापतिः॥ ३॥ हस्तावध्यात्ममित्याहुर्यथासंख्यानदर्शिनः॥ कर्तव्यमधिभूतंतुइंद्रस्तत्राधिदैवतं॥४॥ वागध्यात्ममितिप्राहुर्यथाश्रुतिनिदर्शिनः॥ वक्तव्यमधिभूतंतुवह्निस्तत्राधिदैवतं ॥ ५ ॥ चक्षुरध्यात्ममित्याहुर्यथाश्रुतिनिदर्शिनः ॥ रूपमत्राधिभूतंतुसूर्यश्चाप्यधिदैवतं ॥ ६॥ श्रोत्रमध्यात्ममित्याहुर्यथाश्रुतिनिदर्शिनः॥ शब्दस्तत्राधिभूतंतुदिशश्चात्राधिदैवतं ॥ ७॥ जिव्हामध्यात्ममित्याहुर्यथाश्रुतिनिदर्शिनः ॥ रसएवाधिभूतंतुआपस्तत्राधिदैवतं॥ ८॥ घ्राणमध्यात्ममित्याहुर्यथाश्रुतिनिदर्शिनः॥ गंधएवाधिभूतंतुपृथिवीचाधिदैवतं॥ ९ ॥ त्वगध्यात्ममितिप्राहुस्तत्त्वबुद्धिविशारदाः स्पर्शमेवाधिभूतंतुपवनश्चाधिदैवतं॥ १० ॥ मनोध्यात्ममितिप्राहुर्यथाशास्त्रविशारदाः॥ मंतव्यमधिभूतंतुचंद्रमाश्चाधिदैवतं ॥ ११ ॥ आहंकारिकमध्यात्ममाहुस्तत्त्वनिदर्शिनः॥ अभिमानोधिभूतंतुबुद्धिश्चात्राधिदैवतं॥१२॥ बुद्धिरध्यात्ममित्याहुर्यथावदभिदर्शिनः॥ बोद्धव्यमधिभूतंतुक्षेत्रज्ञश्चाधिदैवतं॥१३॥ एषातेव्यक्तितोराजन्विभूतिरनुदर्शिता॥ आदौमध्येतथांतेचयथातत्त्वेनतत्त्ववित्॥ १४॥

तीति नन्वेवंप्रपंचस्यरज्जूरगतुल्यतास्यात् योगिदृष्ट्यानाशेपीतरदृष्ट्यातदभावादितिचेत् इष्टापत्तिः नहिनित्यसंनिहितंवस्तुबहूनामलुप्तदृशांमध्येकश्चिन्नपश्यतीतरेतुपश्यंतीतियुज्यते तस्माद्रज्जूरगसमस्यास्यसंसारस्योच्छेदायतत्त्वज्ञानार्थंयत्नआस्थेयइति ॥ १७ ॥ इतिशांति०मोक्ष०नै०भा०द्वादशाधिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३१२ ॥ ॥ ॥ पादाविति ॥१॥२॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ एषेति आदौमध्येंऽतेचेतिसृष्टिसमाधिप्रलयप्रपंचनेनैकाद्वितीयस्यैवकृत्स्नंद्वैतंविभूतिःसर्पइवरज्ज्वामितिदर्शितमित्यर्थः ॥ १४ ॥

Digitized by Google